

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894.

Andra Kammaren.

N:o 52.

Onsdagen den 9 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 dennes.

§ 2.

Härefter förekom till afgörande den på kammarens bord hvilande frågan, huruvida det af herr C. T. Lind väckta spörsmål till regeringen eller chefen för civildepartementet, finge framställas eller icke.

Sedan herr Linds skriftligen affattade framställning blifvit uppläst, gaf herr talmannen proposition på bifall till herr Linds ifrågavarande anhållan och förklarade sig anse svaren hafva utfallit för afslag å densamma.

Votering begärdes likväl, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill att kammaren afslår herr C. T. Linds ifrågavarande anhållan att få till regeringen eller chefen för kongl. civildepartementet framställa ett spörsmål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Linds nämnda anhållan.

Omröstningen visade 116 ja mot 96 nej; och hade kammaren alltså vägrat bifall till det ifrågavarande spörsmålet framställande.

Efter det denna utgång af voteringen för kammaren tillkännagifvits, begärdes ordet af:

Herr John Olsson, som yttrade: Jag anhåller att få reservera mig mot det fattade beslutet. Jag anser det nemligen strida emot § 52 riksdagsordningen, hvilken § tillåter ledamot af kamrarne att fritt tala och utlåta sig i alla frågor, som under öfverläggning komma. Naturligtvis har jag icke med denna min reservation velat uttala mig till förmån för innehållet af den framställda interpellationen, hvilken jag tvärtom finner såväl till form som innehåll i högsta grad olämplig. Men jag har velat häfda kammarens ledamöters i grundlagen medgifna rätt att få fram allt hvad de sjelfva böra anse sig böra framställa, således äfven interpellationer till Kongl. Maj:ts ministrar.

Herr Fridtjuv Berg anförde: Liksom vid två föregående tillfällen af liknande beskaffenhet kan jag icke heller nu underlåta att reservera mig mot kammarens nyss fattade beslut. Jag gör detta icke af sympati för interpellationen, för dess anda eller dess form eller för det sätt, hvarpå den blifvit framkastad nu i Riksdagens sista timme. Men jag gör det därför, att jag anser, att man icke annat än i allra yttersta nödfall bör undertrycka interpellationsrätten, och emedan jag menar, att denna rätt bör bevaras icke endast för en minoritet inom kammaren, utan till och med för den enskilde riksdagsmannen, såvida nemligen interpellationen framkommer i en form, som ej måste anses rent af oanständig. Af dessa skäl kan jag icke annat än reservera mig mot kammarens vägran att låta interpellationen framställas.

Herr *David Bergström* förklarade sig instämma med herr Berg.

Herr Petersson i Runtorp: Äfven jag ber att få reservera mig mot beslutet, men jag skall icke ingå i något yttrande om sjelfva saken i annan mån, än att jag vill instämma i interpellationens syfte, och det är därför jag reserverar mig mot utgången af den nyss försiggångna voteringen.

Häruти instämde herr *Nordström*.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 77, i anledning af väckta förslag till ändringar i förordningen angående mantalspenningarnes utgörande den 24 april 1863.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Under *punkten 3* hemstälde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *A. Hedin* väckt motion, n:o 168, om upphäfvande af § 2 i ofvanberörda förordning, icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Forsell: När denna fråga förra gången förevar i kammaren, angaf jag ett prejudikat i afseende på arbetsgifvares ansvarighet för mantalspenningarnes utgörande, enligt hvilket Kongl. Maj:t dömt enskild arbetsgivare att betala hos honom anställd arbetares mantalspenningar. Kongl. Maj:ts ifrågavarande dom stöder sig på en numera upphäfd föreskrift i en äldre bevillningsförordning, till hvilken förordningen om mantalspenningarnes utgörande hänvisar. Riksdagen har, som vi veta, helt nyss afslagit af Kongl. Maj:t framlagdt lagförslag angående skyldighet för arbetsgivare att utgöra mantalspenningar för de hos honom anställde arbetare. När detta beslut blir känt på landsbygden, är det alldeles naturligt, att arbetsgifvarne skola känna sig temligen ohågade att betala ifrågavarande utskylder. Huru skola uppborrdsmännen gå till väga under sådana förhållanden? Skola de med tillämpning af Kongl. Maj:ts prejudikat helt enkelt taga ut mantalspenningarne hos arbetsgifvarne, eller huru skola de i detta fall göra? De komma i en ganska obehaglig ställning till följd deraf, att utskottet afstyrkt herr Hedins motion, hvilken afsåg att borttaga den af mig berörda tvetydigheten i lagstiftningen. Jag har intet yrkande att göra, men jag har velat framhålla det trassel och besvär, som utan allt tvifvel skulle komma att uppstå för såväl skatteindrivare som arbetsgivare genom ett bifall till utskottets föreliggande förslag.

Herr Hedin: Det är onekligen högst besynnerligt, att man, sedan uppmärksamheten blifvit fäst vid den i min motion berörda oegentligheten, vill bibehålla densamma. Den §, som talar om arbetsgifvares m. fl. ansvarighet för hos dem anstälde personers mantalspenningar, hänvisar till ett lagstadgande, som för 10 år sedan upphört att gälla. Det synes mig därför mycket rimligt, att man vill afhjelpa detta, och säkert är, att om man bibehåller detta lagstadgande, som sväfvat i luften, kommer man till det resultat, som jag i min motion påpekat, eller olikhet i lagtillämpningen, tvister och obehag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial n:o 79, angående statsregleringen för år 1895, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 5.

Till behandling förekom härefter bevillningsutskottets memorial n:o 30, i anledning af kamrarnes beslut i afseende å vissa delar af förordningen angående stämpelafgiften.

Punkterna 1—4.

Biföllos.

Under *punkten 5* hemställde utskottet till Andra Kammaren, att kammaren ville fatta beslut rörande lydelsen af de delar af rubriken *Protokoll* i 3 § af förordningen angående stämpelafgiften, hvilka icke afsåges i utskottets under 1:o) gjorda hemställan.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Johansson i Noraskog: Jag tillåter mig hemställa, att Andra Kammaren ville fatta beslut i öfverensstämmelse med hvad utskottet föreslagit i betänkandet n:o 17 angående stämpelafgiften på det sätt, att det å sid. 40 under rubriken »Protokoll» förekommande stycket »Protokoll, hvarigenom embete eller tjänst tillsättes; lika med fullmakt» måtte godkännas; att vid hvad som förekommer under samma rubrik från och med orden »Protokoll angående lagfart å fång eller fast egendom» etc. å sid. 42 till och med rubrikens slut å sid. 46 eller orden »som eljest utgifves; lika med afskrift» jemväl måtte godkännas, allt i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag och bevillningsutskottets betänkande n:o 17. Hela denna § återremitterades till följd af åtskilliga mot densamma framställda anmärkningar, men då utskottet icke ansett dessa anmärkningar af betydelse, tillåter jag mig yrka bifall till det ursprungliga förslaget.

I enlighet med denna hemställan och uppå derom af herr talmannen gifven proposition, antog kammaren utskottets i betänkandet n:o 17 framlagda förslag till lydelse af ifrågavarande delar af rubriken *Protokoll* i 3 § af förordningen angående stämpelafgiften.

Punkterna 6 och 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Biföllos.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

§ 6.

Föredrogs bevillningsutskottets memorial n:o 31, angående slutlig granskning af bestämmelserna rörande tullbevillningen.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 7.

Föredrogs och bifölls lagutskottets memorial n:o 73, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om tredje punkten af lagutskottets hemställan i utlåtande n:o 56 öfver dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 9 kap. 4 § ärfdebalken, lag angående värdering af död mans bo och lag angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 juni 1875, dels ock väckt motion i anledning af nämnda förslag till lag angående värdering af död mans bo.

§ 8.

Likaledes bifölls statsutskottets härefter föredragna memorial n:o 76, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 9.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 71, i anledning af väckta motioner ej mindre om ändring af dels vissa paragrafer i 17 kap. rättegångsbalken, dels 2 § i 23 kap. rättegångsbalken, dels 2 § i 1 kap. rättegångsbalken och dels 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872 än äfven om antagande af lag om sakkunnige biträden åt domstolarne.

Till lagutskottets handläggning hade af vederbörande kammare hänvisats två särskilda motioner om ändring af vissa paragrafer i 17 kap. rättegångsbalken, hvilka motioner afgifvits, inom Första Kammaren af herr *Hasselrot*, n:o 10, samt inom Andra Kammaren af herrar *Olof Jonsson* i Hof, *Anders Persson*, friherre *Bonde* och friherre *von Schwerin*, n:o 91. I den senare motionen hade derjemte föreslagits

ändring af 23 kap. 2 § rättegångsbalken i syfte att utvidga nämndens befogenhet i vissa frågor.

Sistnämnda fyra motionärer hade vidare hemställt dels, i motion n:o 92, om antagande af en lag om sakkunniga biträden åt domstolarne, och dels, i motion n:o 93, om ändrad lydelse af 1 kap. 2 § rättegångsbalken och 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872.

Derjemte hade lagutskottet fått mottaga en af herrar *John Olsson*, *J. Bromée*, *P. Norberg* och *D. Persson* i Tällberg inom Andra Kam-maren väckt motion, n:o 121, hvori, såsom i ofvannämnda motion n:o 91, hemstälts om ändrad lydelse af 23 kap. 2 § rättegångsbalken.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen med anledning af förenämnda motion måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville å nyo för Riksdagen framlägga förslag till lag om bevisning inför rätta.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde:

Herr friherre Bonde: Herr talman, mine herrar! Jag är öfvertygad om att många kammarens ledamöter blifvit mycket förvånade öfver den motivering, som anförts för det slut, hvartill utskottet kommit. Hufvudskalet till detta slut är, som herrarne hafva funnit, att »utskottet, som hittills hufvudsakligen varit upptaget af behandlingen utaf Kongl. Maj:ts propositioner, bland hvilka åtskilliga varit af ej ringa omfattning, har icke kunnat medhinna att verkställa granskningen af ifrågavarande omfattande och viktiga lagförslag.» Jag vill icke neka till, att det synes mig vara något egendomligt handladt af ett utskott att anföra såsom skäl till det slut, hvartill utskottet kommit, att det icke haft tid att verkställa granskningen af så vidt omfattande motioner som dessa. Man har sannerligen stor anledning att beklaga den oerhörda brådska, hvarmed riksdagsarbetet under den senaste tiden forcerats. Här har ju under de senaste veckorna den ena frågan efter den andra afgjorts, utan att man hunnit sätta sig in deri genom att taga kännedom om handlingarna. Ännu mera beklagligt är, att brådskan varit så stor, att ett utskott kan såsom skäl anföra, att utskottet icke hunnit att granska de föreliggande motionerna.

Ännu mera förvånande är det likväl att utskottet, oaktadt det ej haft tid till att granska motionerna, likväl framkommer med ett yrkande, att Riksdagen må aflåta en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, och ändå, oaktadt granskning ej egt rum, anser sig kunna framhålla olämpligheten af att endast partiella förbättringar vidtagas i vår rättegångsordning, utan förklara, att 17 kap. rättegångsbalken måste i sin helhet förändras, och att således ett fullständigt förslag i detta hänseende måste föreliggas.

Jag tror verkligen, att utskottet ej härutinnan har fullkomligt rätt. Då det förslag till lag angående bevisning inför rätta, som af Kongl. Maj:t förra året framlades, icke blef af Riksdagen antaget, torde enda möjligheten vara att åstadkomma förbättringar genom partiella reformer af det ifrågasvarande kapitlet. Men då utskottet icke granskat motionerna, och oaktadt de röra ämnen, som förut varit föremål för kammarens granskning, anser jag mig likväl under sakernas nuvarande förhållande icke kunna framställa något yrkande.

Herr von Krusenstjerna: I olikhet med föregående talaren tillåter jag mig hemställa till kammaren, om det icke är ett ganska giltigt skäl, det af lagutskottet anförda, att utskottet omöjligen kunnat medhinnna granskningen af så omfattande och genomgripande förslag som de nu ifrågasvarande motionerna. Såsom ett bevis på huru mycket 1894 års lagutskott verkligen haft att göra, tillåter jag mig erinra om det nummer, som är åsatt det nu föredragna betänkandet. Det är n:o 71, och den sista siffran är n:o 74. Detta torde vara en högre siffra än hvad vid någon föregående riksdag förekommit. Jag har visserligen endast uppsökt siffrorna för de 12 å 13 senaste riksdagarne, men åtminstone under dessa år har icke antalet af lagutskottet afgifna betänkanden nått en så hög siffra.

Herr Ekenman: Herr talman, mine herrar! Jag ber att få för min del uttrycka den meningen, att jag visserligen kan i alla afseenden biträda den uppfattning, som lagutskottets vice ordförande uttalat derom, att, med de hopade göromål, lagutskottet haft att utföra, det varit förenadt med svårigheter, för att icke säga, att det erbjudit oöfvervinneliga svårigheter att verkställa en granskning af här föreliggande viktiga lagförslag. Men jag kan icke från den premissen komma till det slut, hvartill utskottet kommit. Tvärtom anser jag, att då frågan föreligger i ett så fullständigt outredt skick, som här är förhållandet, det icke skulle vara rätt välbetänkt af Riksdagen att helt enkelt skriva till Kongl. Maj:t och sålunda flytta hela bördan ifrån sig. Jag tror tvärtom, att, om de här föreliggande motionerna hade blifvit och kunnat blifva af lagutskottet behörigen behandlade och utredda, det hade varit möjligt för Riksdagen att uti flera afseenden fatta beslut. Och om också dessa beslut gått i den riktningen, att man kunnat säga om dem, att det endast varit i materiellt hänseende Riksdagen på detta sätt uttalat sin mening, och att det formella behöfde betydliga ändringar och förbättringar sedermera genom åtgärder, som borde vidtagas af Kongl. Maj:ts regering, så hade detta dock varit någonting och varit särdeles lyckligt, för att man skall komma framåt på detta lagstiftningsområde. Detta skäl är i och för sig tillräckligt, för att jag för min ringa del måste motsätta mig ifrågasvarande skrifvelseförslag. Men jag har ett ytterligare skäl, med hänsyn till det som står i utskottets betänkande, sid. 18, att ifrågasvarande bestämmelser icke lämpligen kunna prövas utan i sammanhang med ett fullständigt förslag till lag om bevisning

inför rätta. Jag ber då att få i kammarens minne återföra, hurusom vid näst föregående riksdag förelåg till kammarens afgörande det stora lagförslaget rörande bevisning inför rätta, emaneradt från Kongl. Maj:ts regering. Detta förslag blef visserligen antaget i Första Kammaren, men deremot i Andra Kammaren afslaget med ganska stor majoritet. De herrar ledamöter i denna kammare, som yrkade afslag derpå, motiverade detta — för så vidt man kan sluta af den debatt, som föregick beslutet — dermed, att innan en så genomgripande förändring vidtoges, vore det riktigt och lämpligt, att man först hade domstolsorganisationen i ordning. Man ansåg, att genomförandet af detta stora förslag om fri bevispröfning tarfvade en hel del garantier, sådana garantier som man i utlandet funnit nödiga och lämpliga för att använda en så beskaffad metod vid bevispröfning. Det var ett af de väsentligaste skäl, som anfördes. Vidare yttrades, att om man ansåge, att det skulle vara att allt för länge skjuta undan pröfningen och afgörandet af den viktiga frågan att afvakta domstolarnes organisation, man kunde genom partiella förbättringar i 17 kap. rättegångsbalken i väsentligaste mån afhjelpa de påpekade bristerna. När nu så skett, och så nyligen skett, tillåter jag mig värdsamt hemställa till kammaren, huru det skulle taga sig ut, om kammaren, efter det beslut den förlidet år fattade, nu skulle skriva till Kongl. Maj:ts regering och påpeka, att det vore lämpligt, icke att, på sätt motionärerna föreslagit, i vissa delar göra ändringar och förbättringar, utan att återigen taga *hela* saken på en gång under pröfning.

Jag har velat påpeka detta, och jag tycker att saken befinner sig i det outredda skick, att jag för min del måste yrka afslag på skrivelseförslaget.

Herr John Olsson: Herr talman! Diskussionen vid sistlidne riksdag om det då af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till lag om bevisning inför rätta gaf vid handen en temligen enhällig mening bland denna kammares ledamöter derom, att det verkligen är af behovet påkalladt att så snart som möjligt få en lagändring i syfte att möjliggöra en friare bevispröfning. Men jag tror också, att det var en lika enhällig mening åtminstone här i kammaren derom, att såsom förutsättning för införande af den fria bevispröfningen erfordrades en mera betryggande organisation af domstolarne, särskildt af domstolarne på landet och i de smärre städerna. Det uttalades af de fleste talare, att de visserligen sympatiserade med det då framlagda förslaget om fri bevispröfning, men betonades, att de tillika gjorde en omorganisation af domstolarne till oeftergifligt vilkor för att låta dem få i sin hand den fria bevispröfningens onekligen tveeggade svärd. Om lagutskottet således nu hade föreslagit en skrivelse, deri båda dessa synpunkter hade betonats, skulle jag obetingadt varit med om att skriva till Kongl. Maj:t i det föreslagna syftet. Men utskottet har icke i sitt skrivelseförslag fäst uppmärksamheten vid domstolsorganisationen. Det kan visserligen invändas, att utskottet uti sin motivering har framhållit äfven denna senare sidan af frågan, nemligen så till vida, att man önskar en

utvidgning af nämndens befogenhet hos landtdomstolarne. Men det synes mig dock, att, då klämman icke tillräckligt framhåller denna synpunkt, kammaren näppeligen skulle kunna vidare vara med om det skrifvelseförslag, som lagutskottet föreslagit. Det heter i denna kläm, »att Riksdagen måtte anhålla, att Kongl. Maj:t ville *å nyo* för Riksdagen framlägga förslag till lag om bevisning inför rätta». Det förefaller mig, som om i detta ord »*å nyo*» skulle ligga en antydning, att Kongl. Maj:t borde komma tillbaka med ungefär samma förslag, som vid förra riksdagen. Det skulle jag för min del icke önska, ty jag tager för gifvet, att kammaren fortfarande är af den uppfattning, att detta förslag, ensamtstående som det då var, icke kan af denna kammare bifallas. Jag tror således, att det vore lämpligt, om kammaren ville i den skrifvelse, som den beslutar att aflåta, något mer betona sin uppfattning derom att man önskar få ett förslag om utvidgad befogenhet för nämnden, i sammanhang med ett omarbetadt förslag om bevisning. I annat fall tager jag för gifvet, att detta icke har någon utsigt till framgång. Jag vågar således till kammarens bepröfvande framställa ett yrkande af följande innehåll, nemligen: *att* kammaren med anledning af nu föredragna motioner måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville för nästkommande Riksdag framlägga dels förslag till lag om bevisning inför rätta, och dels i sammanhang dermed förslag till sådan ändring af 25 kap. 2 § rättegångsbalken, att nämnden erhåller en utvidgad befogenhet vid målens afgörande.

Man kan visserligen mot detta förslag göra den formella anmärkning, att Första Kammaren antagit utskottets förslag, och att man således riskerar att ingen skrifvelse kommer till stånd. Men deremot ber jag få erinra derom, att Kongl. Maj:t nog i alla fall har kännedom om den uppfattning, som finnes i Riksdagen, äfven om Andra Kammaren skulle fatta ett formelt olika beslut mot Första Kammaren. Jag tror alltså, att Kongl. Maj:t äfven då skulle lika väl uppfatta Riksdagens afsigt, och antager således, att det icke skulle hindra Kongl. Maj:t från att till nästa Riksdag inkomma med ett förslag, som Riksdagen kan godkänna, äfven om kammaren nu fattar ett formelt olika beslut mot Första Kammaren.

Jag anhåller därför vördsamt, att herr talmannen behagade framställa proposition på detta mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmanen till proposition upptagit de olika yrkanden som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Slutligen föredrogs och lades till handlingarna lagutskottets memorial n:o 72, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med föranledande af utskottets hemställan i dess utlåtande n:o 42 öfver väckt motion om ändrad lagstiftning rörande oäkta barns arfsrätt.

§ 11.

Herr vice talmannen *A. P. Danielson* afgaf en motion, n:o 172, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om riksdagens afslutande.

På derom af herr talmannen gjord hemställan, beslöt kammaren enhälligt att genast hänvisa denna motion till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,12 middagen.

In fidem

Hj. Nehrman.

Onsdagen den 9 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; dervid herr vice talmannen ledde kammarens förhandlingar.

§ 1.

Anmälades och godkändes:

dels nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

af *statsutskottet*:

n:o 30, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel;

n:o 33, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 35, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel;

n:o 35 a, i anledning af gjorda framställningar angående pensioner och gratifikationer till tjänstemän, underbefäl och arbetare vid statens jernvägsbyggnader;

n:o 85, i anledning af gjorda framställningar i fråga om uppförande af nya kasernetablissemment m. m.;

n:o 86, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk;

n:o 99, om anslag dels till nya byggnader vid statens jernvägs- trafik, dels ock till rörlig materiel vid statens jernvägar;

n:o 100, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditiv- summor;

n:o 101, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anslag till förvärfvande för statens samlingar af vissa föremål ur konstsamlingen å Finspong;

n:o 102, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället $1\frac{1}{64}$ mantal Öjeby n:o 1 eller Gran i Norrbottens län;

n:o 103, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jord- afsöndring från indragna militiebostället Harby n:o 1 i Stockholmslän;

n:o 104, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående för- värfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar:

n:o 105, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfver- flyttning till allmänna indragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning samt rörande understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna lärover- ken under förfall på grund af sjukdom, samt

n:o 106, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upp- låtelse till krigsskolan å Karlberg af dervarande värdshus och marke- tenteribyggnad;

af bevillningsutskottet:

n:o 109, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till bestämmelser i fråga om beloppet af den afgift, som bör för denature- ring af bränvin erläggas;

n:o 110, angående vilkoren för försäljning af bränvin; samt

n:o 111, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny förordning angående mantalsskrifning;

af sammansatta banko- och lagutskottet:

n:o 90, om framläggande af förslag till ändrad lagstiftning angå- gående riksbanken och de enskilda sedelutgivande bankerna; samt

af riksdagens kansli:

n:o 91, angående utredning rörande den kommunala rösträtten och

n:o 92, om ändring af § 16 i gällande jagtstadga;

dels och statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 107, om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek; och

n:o 108, om ändringar i gällande aflöningsstat vid riksgäldskontoret samt förhöjning af anslaget för extra arbeten m. m. inom samma kontor.

§ 2.

Till bordläggning anmälde:

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 78, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva;

n:o 80, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 81, angående aflöningen vid innevarande riksdag för de hos kamrarna samt de ständiga utskotten och i Riksdagens kansli anstälde tjänstemän;

n:o 82, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 83, angående den nya riksstaten;

bevillningsutskottets betänkande n:o 33, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande;

sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 2, angående ersättning åt sammansatta banko- och lagutskottets sekreterare;

lagutskottets memorial n:o 74, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med föranledande af utskottets hemställan i dess utlåtande n:o 70 öfver Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om riksdagens afslutande.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 7,24 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Torsdagen den 10 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva; och

n:o 80, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 2.

Vid föredragning dernäst af statsutskottets memorial n:o 81, angående aflöningen vid innevarande riksdag för de hos kamrarne samt de ständiga utskotten och i Riksdagens kansli anstälde tjänstemän, begärdes ordet af:

Herr Johansson i Noraskog, som yttrade: Jag vill fästa uppmärksamheten på, att antagligen genom glömska eller förbiseende inom utskottet Riksdagens vaktbetjening icke kommit i åtnjutande af den förhöjning i aflöning, som här blifvit föreslagen åt de vid Riksdagen anställda tjänstemännen. Jag vet visserligen, att ett yrkande om ändring i detta afseende icke kan leda till någon åtgärd, då någon öfverenskommelse härom icke blifvit träffad med någon ledamot i Första Kammarne, men jag har dock velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande, så att man vid en kommande riksdag, om den också skulle sluta före den 15 maj, icke må glömma bort vaktbetjeningen, utan att äfven den må få vara med om en dylik ersättning.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial:

n:o 82, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret, och

n:o 83, angående den nya riksstaten,

biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 4.

Till behandling företogs härefter bevillningsutskottets betänkande n:o 33, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

Punkterna 1—3.

Biföllos.

Punkten 4.

*Ang. särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1895.*

Kongl. Maj:t hade i proposition n:o 27 af den 16 sistlidne januari föreslagit Riksdagen att såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof för år 1895 bevilja en särskild tilläggsbevillning af 4,400,000 kronor att, utan sammanblandning med bevillningen af fast egendom samt af inkomst, på grund af nämnda års bevillningstaxering utgå med en krona för bevillningskrona å bevillningen af fast egendom samt af inkomst, dock så att de, hvilka för inkomst äro taxerade till belopp, för hvilka jemlikt § 11 mom. 1 i gällande bevillningsförordning lindring i bevillningen eger rum, skola, då inkomsten icke uppgår till 1,200 kronor, från tilläggsbevillningens utgörande vara befriade och, då inkomsten uppgår till 1,200 kronor, men icke till 1,800 kronor, erlægga tilläggsbevillning med endast 50 öre för bevillningskrona; börande denna tilläggsbevillning, på enahanda sätt som bevillning af fast egendom samt af inkomst, af vederbörande vid de under år 1896 infallande uppborädsstämmor uppbäras samt i behörig ordning redovisas.

Under förevarande punkt hemstälde nu utskottet:

att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition angående en särskild tilläggsbevillning för år 1895 icke kunnat oförändrad bifallas, måtte besluta, att såsom bidrag till fyllande af statsverkets behof för år 1895 bevilja en särskild tilläggsbevillning af 4,900,000 kronor att, utan sammanblandning med bevillningen af fast egendom samt af inkomst, på grund af nämnda års bevillningstaxering utgå med en krona för bevillningskrona å bevillningen af fast egendom samt af inkomst, dock så, att de, hvilka för inkomst vore taxerade till belopp,

för hvilka jemlikt § 11 mom. 1 i gällande bevillningsförordning lindring i bevillningen egde rum, skulle, då inkomsten understeg 800 kronor, från tilläggsbevillnings utgörande vara befriade; börande denna tilläggsbevillning på enahanda sätt som bevillning af fast egendom samt af inkomst af vederbörande vid de under år 1896 infallande uppboordsstämmor uppbaras samt i behörig ordning redovisas.

Ang. särskild tilläggsbevillning för år 1895.
(Forts.)

Häremot hade anmälts följande reservationer, nemligen:

af herrar *Almström, Philipson, Johansson* i Noraskog, *J. H. G. Fredholm, Bokström, Collander* och *Wijkander*, hvilka inom utskottet yrkat, att Kongl. Maj:ts förslag angående lindring för de lägsttaxerade inkomstkategorierna vid tilläggsbevillningens utgörande måtte bifallas; samt

af herr *J. H. G. Fredholm*, som anfört:

»Förutom det att jag deltagit i den föregående reservationen angående lindring för de lägst taxerade inkomsttagarne, har jag i öfverensstämmelse med bevillningsutskottets hemställan till sistlidna års Riksdag för min del ansett, att inkomst, som *icke öfverstiger 800 kronor*, under alla förhållanden bort vara från tilläggsbevillning befriad.»

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr *J. H. G. Fredholm*: Vid denna punkt har jag tillåtit mig att reservera mig, därför att utskottet icke tagit någon hänsyn till de små inkomsttagarnes behof af lindring i skattebördorna.

Jag anser detta origtigt ur två synpunkter. För det första öfverensstämmer det ej med Riksdagens den 27 november 1892 aflättna skrifvelse, i hvilken Riksdagen skarpt betonade den grundsatsen, att de lägst uppskattade inkomstkategorierna borde i möjligaste mån skonas. För det andra tviflar jag på att staten kan påräkna den inkomst af tilläggsbevillningen, som utskottet beräknat, och detta till följd af ett ökad antal afkortningar. Det är nemligen uppenbart, att då bevillningen ökats till 10 millioner kronor i stället för att förut hafva varit 4 millioner kronor, hvilken summa den utgjorde för ett par år sedan, och då ingen lindring beredes de små inkomsttagarne, måste afkortningarna växa högst betydligt.

Det finnes emellertid icke någon förhoppning att nu kunna åstadkomma någon förändring i det slut, hvartill utskottet kommit och hvilket jemväl öfverensstämmer med det beslut Riksdagen förra året fattade, men jag har detta oaktadt icke kunnat underlåta att vid detta tillfälle inlägga en protest mot att man icke tagit någon hänsyn till de små inkomsttagarne.

Vidare har jag ansett det origtigt, att man icke fritagit de personer, som hafva en inkomst af 800 kronor, från tilläggsbevillningen,

Ang. särskild tilläggsbevillning för år 1895.
(Forts.)

och detta icke af ekonomiska skäl utan af politisk hänsyn. En inkomst af 800 kronor är ju den som är bestämmande för valrätt till Andra Kammaren, och det har här i Stockholm visat sig, att år 1885 funnos 13,800 personer med en årlig inkomst af mellan 8- och 900 kronor, men år 1886 — det vill säga det år, som med afseende på taxeringen var bestämmande för de val, som skulle ega rum år 1887 — funnos icke mer än 7,800 personer i samma inkomstkategori. De hade således på ett år nedgått med 6,000. Men året derpå uppflyttades dessa å nyo öfver strecket, så att de som hade inkomst mellan 800 och 900 år 1887 uppgingo till 13,000. Dessa siffror äro hemtade ur kommunalstatistiken för Stockholms stad. Om man också icke kan med säkerhet påstå, att meningen med dessa omkastningar i upptaxerad inkomst varit att beröfva personer rösträtt, så har det åtminstone sett ut som om detta varit meningen, och det synes mig angeläget, att Riksdagen söker undvika till och med blotta skenet af att för taxeringsmyndigheterna öppna utväg att genom beskattning på ena eller andra sättet kunna beröfva personer rösträtt. Denna sak torde emellertid lika litet som den af mig förut berörda omständigheten nu kunna föranleda någon åtgärd.

Med anledning af de svårigheter, som nu lika väl som förra året visat sig vara förknippade med att få till stånd ändringar i tilläggsbevillingens utgörande, tillåter jag mig framhålla önskvärdheten deraf, att man måtte inom Riksdagen behandla frågorna rörande denna bevilling på annat sätt än som nu sker. Man borde nemligen enligt min mening gå till väga på det sätt, att Riksdagen först ilugn och ro afgjorde de grunder, efter hvilka bevillingen skulle utgå, och först derefter bestämde storleken af den bevilling, som behöfdes för att få budgeten att gå i hop. Under *nuvarande* förhållande åter, då man skall afgöra både *grunderna* för bevillingens utgörande och *beloppet* af densamma samtidigt, och detta i riksdagens sista timme, så är det ju öppenbart, att man icke kan åstadkomma någon ändring i hvad som utskottet hemställt, utan får finna sig i att taga hvad utskottet föreslår.

Häruti instämde herrar *Nilson* från Lidköping, *von Friesen*, *Wav-rinsky*, *Aulin*, *Zetterstrand*, *Höjer*, *Hammarström*, *G. Ericsson* från Stockholm, *Svensson* från Karlskrona, *Johansson* från Stockholm och *Schönbeck*.

Herr David Bergström yttrade: Herr talman! Då Riksdagen vid sitt urtima möte 1892 uttalade sin anslutning till den grundsatsen, att vid nya bördors påläggande man i möjligaste mån borde skona de lägst taxerade inkomstkategorierna, så utgör detta en obestridlig anledning för Riksdagen att beakta och tillämpa denna grundsats vid sina beslut i skattefrågor, och icke minst när det gäller att besluta om den ledsamma skatteform, som heter tilläggsbevilling. Men äfven om Riksdagen icke hade uttalat sig på detta sätt 1892, skulle anledning

ingalunda saknas till att allvarligt beakta nödvändigheten att lägga bördorna på dem, som kunna bära dem, och skona de små i samhället.

Jag skall tillåta mig att fästa uppmärksamheten vid en dylik anledning. Den kommun, jag tillhör, är beryktad för sitt stora antal skattskyldige medborgare, hvilka icke betala sina skatter. Enligt den kommunala statistiken för 1892 uppgick antalet medborgare här i Stockholm, som icke betalade sina skatter, till 57,6 procent af de skattskyldige, sålunda öfver hälften, och bland dem, som befinna sig öfver 800-kronorsstrecket, uppgick antalet, som icke betalade sin skatt, till 52,8 procent. Ja, i en af Stockholms valkretsar steg siffran på de häftande till icke mindre än 65 procent

När dessa betänkliga siffror komma på tal och personer tillhörande andra kommuner äro närvarande, heter det alltid: »ja, detta är ett undantagsförhållande hos er och möjligen i ett par andra af våra största städer, men ute på landsbygden och i de öfriga städerna, der betala alla sina utskylder». Så säger man, men det är icke alldeles säkert att det är sant.

För ett par dagar sedan utdelades i kammaren statistiska centralbyråns berättelse angående senaste riksdagsmannavalen. Denna berättelse innehåller bland annat en nyhet. Den meddelar nemligen uppgift på antalet personer, som skulle vara röstberättigade, om de hade betalt sina utskylder. Statistiska centralbyrån har infordrat dylika uppgifter från rikets samtliga kommuner, men har icke erhållit svar från mer än 884 eller ungefär en tredjedel af rikets kommuner, hvaribland 824 landskommuner och 60 städer. I dessa 824 landskommuner var antalet verkligt röstberättigade, såsom statistiska centralbyrån kallar dem, som betalt sina utskylder, 90,653, och antalet af dem, som häftade för oguldna kommunalutskylder och därför ickeingo utöfva sin politiska rösträtt 9,923 eller i procenttal beräknadt 9,9 procent af hela antalet. Och i de 60 städerna voro de verkligt politiskt röstberättigade 35,072, medan de, som häftade för oguldna kommunalutskylder och sålunda ickeingo utöfva sin rösträtt, uppgingo till 8,412 eller 19,3 procent af hela antalet. Enligt hvad den åberopade berättelsen upplyser, är i uppgiften för städerna Stockholms stad icke medtagen, hvadan den icke med sin högre siffra kunnat höja medelsiffran för städerna.

Det framgår således, att i rundt tal i städerna hvar femte skattskyldig medborgare och på landsbygden hvar tionde icke betalar sina skatter. Dessa siffror visa, synes det mig, att vi äro inne på en mycket betänkelig väg. Det har väl ännu icke gått så långt i landets öfriga kommuner som i Stockholm, der underlåtenheten att betala artar sig att blifva regel och fullgörandet af skattskyldigheten artar sig att blifva undantag. Men äfven i landets öfriga såväl lands- som stadskommuner befinner man sig tydligen på vägen utför i detta hänseende, och när det en gång börjat, så går det fort undan, det har erfarenheten i Stockholm visat.

För en hvar, som förstår vigten af att lagar och förordningar äro så beskaffade att de verkligen kunna efterlefas, för honom måste det

Ang. särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1895.
(Forts.)

också stå klart, att det icke går an att fortgå på denna väg och lägga den ena nya tyngden efter den andra på de små inkomsttagarnes och de små jordegarnes axlar. Vill man, att dessa skola kunna fullgöra den skattskyldighet till stat och kommun, som ålägges dem, då måste man också vara betänkt på att minska och icke öka deras bördor.

Det är därför, herr talman, som jag yrkar bifall till den kongl. propositionen i förevarande punkt.

I detta yttrande instämde herrar *Fridtjuf Berg*, *Svensson* från Stockholm, *Eklund* från Stockholm, *Mankell* och *Alsterlund*.

Vidare anförde:

Herr John Olsson: Jag har blifvit förekommen af den siste talaren. Jag begärde ordet för att med anslutning till herr Fredholms anförande yrka bifall till den af herr Almström med flera afgifna reservationen, innefattande hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hedin: Jag har alldeles samma yrkande att göra som det nyss af herr Bergström framställda, nemligen om bifall till den föreliggande kongl. propositionen. Men jag har derjemte begärt ordet för att konstatera det lindrigast sagdt lika bedröfliga som för den nuvarande regeringen karakteristiska faktum, att, när kammaren har att behandla en så vigtig kongl. proposition som den, rörande hvilken bevillningsutskottets nu föreliggande betänkande handlar, hvarken finansministern eller någon annan af konungens rådgifvare behagat hedra kammaren med sin närvaro. Det förefaller verkligen märkvärdigt, att regeringens medlemmar till den grad abandonnerat en kongl. proposition, som de samtliga tillstyrkt, att de icke ens försöka att lägga två strån i kors för att genomdrifva densamma, och det är så mycket märkligare, hvad särskildt finansministern beträffar, som han allt från den dag, då jag meddelade ett glädjande rykte, som spridt sig öfver Stockholm, sökt alla tillfällen att visa sig här i kammaren och hålla tal. Jag skall, som sagdt, instämma i det gjorda yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Fjällbäck: På samma gång jag ber att få ansluta mig till det yrkande, som blifvit gjort af herr Bergström, ber jag att få meddela kammaren orsaken, hvarför det här i Stockholm finnes ett så stort antal personer, som ej erlægga sin skatt. Herrarne kunna möjligen tro, att orsaken till, att skatterna här så ojemnt inflyta, kan vara att söka i ovilja att betala den. Förhållandet är, att det största antalet skattskyldiga invånare i Stockholm utgöres af arbetare och med dem jemförliga personer, som äro taxerade till 800 kronors inkomst. Jag har af tillgängliga uppgifter sett, att af 57,600 personer, som här i Stockholm varit debiterade för inkomst, icke mindre än 35,000 varit taxerade till under 900 kronor, det vill säga till 7- à 800 kronor. Af dessa

35,000 personer har endast omkring 6,500 betalt sin skatt, och bland dessa senare äro omkring hälften kvinnor, dels sådana, som drifva små affärer, och dels sådana, som hafva små löner eller på annat sätt förtjenta denna lilla inkomst af 7- à 800 kronor. Af de skattskyldige männen torde det således icke hafva varit mera än omkring 15 procent som betalt sin skatt. Orsaken härtill är, att de flesta af dem varit så fattiga, att utmätningssmannen icke kunnat värdera deras tillgångar till 75 kronor och följaktligen icke kunnat göra utmätning för skatten. Nu är det verkligen illa, att man icke kunnat bestämma en siffra, som bättre träffar in på den verkliga förmögenheten, än här skett. Ty 800 kronor i Stockholm äro mindre värda än 500 kronor i mellersta och södra Sverige. Samma är förhållandet i vissa trakter i Norrland, särskildt sågverksdistrikten, der 800 kronor gäller betydligt mindre än 500 kronor i södra och mellersta Sverige. Jag har endast velat säga detta, för att herrarne icke skola tro, att det är någon ovilja mot att betala skatten, som gör att så många här i Stockholm uraktlåta detta, äfvensom för att denna sak icke måtte glömmas bort vid bevillningsförordningens revidering. Ty jag inser, att det i Riksdagens sista timmar icke finnes någon utsigt för att drifva igenom Kongl. Maj:ts proposition.

Ang. särskild tilläggsbevilling för år 1895.

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Jag har vid ett föregående tillfälle uttalat mitt beklagande öfver, att Kongl. Maj:ts förslag om lindring i afseende på tilläggsbevillingen för de mindre inkomsttagarne icke förut kunnat af Riksdagen antagas, lika litet som bevillningsutskottet nu har ansett sig kunna tillstyrka det. Jag har dock i år liksom föregående år ansett mig vara pligtig att framlägga förslag om, att dels befrielse och dels nedsättning måtte medgifvas för de mindre inkomstbeloppen. Detta har jag gjort icke allenast därför, att Riksdagen uttalat en sådan önskan, utan därför, att jag för min egen del funnit mycket goda skäl tala för, att så måtte ske. Jag tror, att kammarens ledamöter måste gifva mig rätt i, att personer, sådana som tjänstemän i lägre grader och dylika, som hafva en inkomst eller en lön mellan 1,200 och 1,800 kr. i allmänhet äro i stort behof af en sådan lindring som är föreslagen. Ty om man jemför lefnadskostnaderna för sådana personer med lefnadskostnaderna för t. ex. arbetareförmän och arbetare i allmänhet, som hafva 800 à 1,200 kronors inkomst, tror jag man får medgifva, att de senare i det hela taget äro i en bättre ställning än de förra, som lefva i annan samhällsställning. Det ligger ju i sakens natur, att lefnadskostnaderna för dessa icke kunna nedsättas till samma belopp som för dem, hvilka äro vana att lefva bland arbetarnes klass. Det är åtskilliga omständigheter, såsom hyra, klädedrägt, kanske äfven tjänare, som bidraga till, att lefnadskostnaderna för dessa personer — för att de skola kunna vara i den ställning, som deras tjänst kräfver — ställa sig högre än för vanliga arbetare. Det är af detta skäl, som jag för min del ansett det vara angeläget att kunna bevilja full befrielse från

Ang. särskild tilläggsbevillning för år 1895. tilläggsbevillning åt dem, hvilkas inkomster icke uppgå till 1,200 kr., samt en nedsättning till halfva beloppet eller till 50 öre pr bevillningskrona åt dem, hvilkas inkomster uppgå till 1,200 kr. men icke till 1,800 kr., och jag har trott mig böra framlägga ett sådant förslag äfven i år, ehuru Riksdagen i fjol icke biföll detsamma.

(Forts.)

Skälet till, att Riksdagen förra året icke biföll förslaget om lindring för mindre inkomsttagare, var — såsom af den diskussion, som då fördes, framgår — det, att icke samma förmåner kunde beviljas vissa kategorier af smärre jordegare och lägenhetsinnehafvare. Det är ju klart, att det hade varit önskvärdt att kunna bereda sådana förmåner äfven åt dem, som besitta mindre jordbruk. Men det torde ligga i sakens natur, att mycket stora svårigheter möta för att åstadkomma något sådant, så som fastighetsbeskattningen nu sker. Ty först få vi komma ihåg, att bevillning för fast egendom utgår efter en viss beräkning med vissa procent af taxeringsvärdet, oberoende af den större eller mindre inkomst, den, som innehar eller besitter fastigheten, har förmåga att förskaffa sig af densamma. Det är med ett ord fastighetsbevillning. Vidare skulle det blifva högst svårt att bestämma, huru man skulle förfara, om en egare af mindre hemmansdelar till låga taxeringsvärden hade de olika delarne inom skilda distrikt. Jag tror, att det skulle blifva svårt att då bestämma, huru vida denna person skulle få någon nedsättning eller icke; och det skulle bero på, om de olika distrikten kunde sättas så i beröring med hvarandra, att det blefve kändt, huru mycket personen i fråga egde.

Den omständigheten, att de mindre fastighetsegarne icke kunde beredas denna lindring, var, som sagdt, — att döma af den diskussion, som förra året egde rum — skälet till, att Riksdagen *då* afslog den kongl. propositionen i detta ämne. Nu måste jag erkänna, att jag förutser, att resultatet kommer att blifva detsamma äfven i år, då riksdagen är så långt framskriden. Jag antager, att det är omöjligt att vinna framgång för det kongl. förslaget nu, utan att åstadkomma ändringar, som nu i riksdagens sista timme torde vara omöjliga att genomföra; men jag har dock icke kunnat underlåta att framhålla vigten och önskvärdheten af, att den kongl. propositionen i denna del antages.

Herr Jansson i Krakerud: I Kongl. Maj:ts proposition föreslås befrielse från tilläggsbevillningen för de inkomsttagare, hvilkas inkomster understiga 1,200 kr., och lindring för dem, hvilkas inkomster uppgå till 1,200 kronor, men icke till 1,800, så att de blott skulle behöfva betala halfva tilläggsbevillningen. Om Kongl. Maj:t hade skilt mellan inkomst af kapital och inkomst af arbete, då skulle jag kunnat erkänna, att Kongl. Maj:ts förslag i detta fall varit befogadt; då det måste medgifvas, att de små inkomsttagarne drabbas ganska hårdt af den föreslagna tilläggsbevillningen. Men att från densamma alldeles befria en kapitalist, som har intill 1,200 kronors inkomst af kapital, och att gifva skattelindring åt den, som har intill 1,800 kr. inkomst

af kapital — en sådan inkomst representerar ju ett kapital af 36,000 kr. — det tror jag för min del icke är riktigt. Jag kan icke anse en sådan person vara så fattig, att man bör söka bereda honom en skattelindring.

Ang. särskild tilläggsbevilling för år 1895.

(Forts.)

En ärad talare på stockholmsbänken upplyste om — så vidt jag icke tagit fel — att hvar 10:de skattskyldig person på landsbygden icke betalade sin skatt. Jag tror dock, att, om den värde talaren tager närmare reda på förhållandena, han skall finna, att detta icke gäller i afseende på fastighetsegarne. Ty fastighetsegarne på landsbygden så väl som i staden, huru små fastigheterna än äro, äro dock tvungna att betala sina utskylder. Jag tror således, att, då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gjorde en jämförelse mellan mindre löntagare och arbetare, det varit godt, om han också gjort en jämförelse mellan de mindre fastighetsegarne och de kapitalister, som jag nyss talade om, som hafva 36,000 kronors kapital. Då skulle han, tänker jag, kommit till den öfvertygelsen, att han bort söka utreda, huruvida det icke vore möjligt att bereda skattelindring äfven för dessa små fastighetsegare.

Herr statsrådet yttrade — på tal om skälet till, att Riksdagen förlidit år afslagit samma förslag, som nu föreligger — att det skulle vara mycket svårt att kunna åstadkomma ett beslut om lindring för de mindre fastighetsegarne, emedan det vore åtskilliga af dem, som hade smärre fastigheter i skilda kommuner. Ja, det är ju alldeles klart, att det på grund af sådana förhållanden skall vara svårt att bestämma något rörande dessa mindre fastighetsegare, men då det likväl af herr statsrådets anförande icke tycktes framgå, att det vore alldeles omöjligt, tycker jag, att det hade varit godt, om regeringen, sedan förra årets riksdag, sökt utreda dessa förhållanden, och Kongl. Maj:t derefter framkommit med förslag om beredande af lindring i afseende på tilläggsbevillingen så väl åt de mindre fastighetsegarne som åt de mindre inkomsttagarne. Ett sådant förslag skulle jag för min del icke satt mig emot; men att gifva skattelindring åt egare af kapital på 36,000 kronor, då man icke kan åstadkomma något sådant för våra guldbundna hemmansegare, det kan jag verkligen icke vara med om. Detta är skälet, hvarför jag med min röst bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit.

Deremot skall jag be att få påpeka en sak, som jag också framhöll förra året, då denna fråga förelåg, nemligen att jag gerna skulle vara med om att utbyta orden: »då inkomsten understiger 800 kronor» mot »inkomst som icke öfverstiger 800 kronor», hvilket herr Fredholm föreslagit i sin reservation. Om det icke vore i Riksdagens sista timme, skulle jag också göra ett sådant yrkande, men då det, i fall det bifölls, kanske skulle föranleda till gemensam votering, hvilket vore litet obehagligt och kunde komma att förlänga Riksdagens sammanvaro, har jag intet annat att göra än att yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Ang. särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1895.
(Forts.)

Herr Olsson i Ornakärr instämde häruti.

Herr Johansson i Noraskog: På sätt en anteckning vid detta utskottsbetänkande visar, har jag i utskottet förordat Kongl. Maj:ts förslag angående lindring för de lägst taxerade inkomstkategorierna vid tilläggsbevillingens utgörande. Men, såsom ställningen sedermera utvecklat sig, var det påtagligt, att utskottet skulle afstyrka Kongl. Maj:ts proposition i denna del och i stället föreslå det, som under denna punkt hemstälts.

Med anledning af de yrkanden, som nu från stockholmsbänken framstälts om bifall till den kongl. propositionen, tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten på, i hvilket läge frågan för ögonblicket befinner sig. Saken är nemligen den, att Riksdagen i går beslutit att för år 1895 åtaga sig en sammanräknad bevilling af 9,900,000 kronor. I dag har kammaren redan beslutit att af dessa 9,900,000 kronor 5,000,000 kronor skola utgå såsom allmän bevilling. Således ha vi att fylla ett belopp af 4,900,000 kronor, och detta belopp är i denna punkt föreslaget att utgå såsom särskild tilläggsbevilling. Men om vi nu besluta i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, skulle i tilläggsbevilling endast komma att inflyta ett belopp af 4,400,000 kronor. Det skulle således uppkomma en brist på 500,000 kronor, och den antagna riksstaten skulle således ej gå ihop. Riksstaten är ju redan uppgjord och man har således på förhand kommit till det resultatet, att tilläggsbevillingen behöfves oakortad.

Jag tillät mig att, då utskottets betänkande om bevillingarna i allmänhet behandlades, fästa uppmärksamheten på det lämpliga i att höja beräkningen af tullbevillingen med 500,000 kronor. Hade kammaren då fattat ett sådant beslut, så hade tillfälle nu funnits att medgifva den lindring i tilläggsbevillingen för de lägst taxerade inkomstkategorierna, som blifvit ifrågasatt. Men såsom saken nu står, ser jag icke, huru det skall kunna gå för sig.

Herr Themptander: Ehuru jag för min del anser Kongl. Maj:ts proposition ega bestämdt företräde framför utskottets förslag, tror jag likväl icke, att det för närvarande finnes den minsta utsigt till framgång för något annat än utskottets förslag. Jag vill ock härtill foga, att jag icke kan annat än tillerkänna en viss giltighet åt det af utskottet anförda skälet, att Riksdagen, i afvaktan på det förslag till ändringar i bevillningsförordningen, för hvars utarbetande redan anstalter träffats, lämpligen bör äfven i nu ifrågasatt afscende undvika ändringar i hittills tillämpade bestämmelser.

Det är emellertid just med afseende på detta väntade förslag till ny bevillningsförordning, som jag tillåter mig att vördsamt framställa ett önskemål, som jag hoppas måtte tillvinna sig regeringens benägna uppmärksamhet, nemligen att detta förslag, liksom i allmänhet alla mera omfattande lagförslag, vare sig på civil- eller finanslagstiftningens område, i regel icke måtte komma Riksdagen senare till handa än under

februari månad. Riksdagen har denna gång haft tillfälle att vid behandlingen af mantalsskrifningsförordningen erfara, huru, när Riksdagen får i lugn öfverväga till Riksdagen inkomna förslag och genom återremiss från båda kamrarne till vederbörande utskott deri åstadkomma en omarbetning i enlighet med de i kamrarne uttalade åsikter, man kan vinna resultat, som öfverensstämma med hvad Riksdagen önskar. Deremot, då man saknar tid till en återremiss, ställes man inför valet att antingen afslå eller oförändradt antaga det framställda förslaget. Nu kan man visserligen säga, att Riksdagen har i sin hand att genom en förlängd samvaro undvika detta. Men då man känner, att under hela det nya statskicket hos Riksdagen i allmänhet gjort sig gällande en önskan att begränsa sin samvaro till den i grundlagen utstakade normala tid, synes det mig, att hänsyn till detta kända förhållande bör göra det angeläget att, för att främja ett verkligt godt arbete inom Riksdagen på lagstiftningens område, låta de förslag, som af Kongl. Maj:t föreläggas Riksdagen, tidigare, än mången gång hittills egt rum, till Riksdagen öfverlemnas. Det är endast detta uttalande jag velat göra; i sak har jag intet yrkande att framställa.

Ang. särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1895.

(Forts.)

Herr *Swarling* förklarade sig instämma i detta yttrande.

Herr *Elowson*: Jag anhåller att få ansluta mig till det uttalande, som gjordes af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet.

Den tilläggsbevillning, som Riksdagen varit tvungen åtaga sig i följd af urtima Riksdagens beslut, har vid föregående års riksdag af Kongl. Maj:t föreslagits böra utgå på det sätt, att de lägre inkomsttagarne derigenom bereddes någon lindring i denna skatt, och Kongl. Maj:t har vid innevarande riksdag förnyat detta förslag. Jag kan icke finna annat, än att de grundsater, hvarifrån detta förslag utgår, äro i beskattningshänseenden fullt rigtiga, och jag kan derfor ej annat än önska framgång åt detta förslag. Nu är det emellertid en sanning, att bevillningsförordningen är otillfredsställande och att den tarfvat rättelse i flere afseenden. Men detta förhållande synes, enligt min tanke, icke hafva bort utgöra något hinder för bevillningsutskottet att vidtaga den förbättring, som stått att vinna. Om man icke kunnat vinna allt, så hade man dock bort taga den lilla förbättring, som Kongl. Maj:ts förslag erbjuder.

Skulle nu så vara, att en fullständig omarbetning af bevillningsförordningen kan komma till stånd redan nästa år, antager jag, att regeringen kommer att fästa afseende vid de grundsater, som här blifvit framställda, eller att de lägre inkomsttagarne vid bevillningens utgörande måtte komma i åtnjutande af någon lindring. Skulle deremot en sådan fullständig förordning icke komma fram för Riksdagen, vill jag uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte för tredje gången till Riksdagen framlägga nu föreliggande förslag.

Jag skall äfven be att få bemöta en invändning af min närmaste granne. Han sade, att han icke ville vara med om att bereda skatte-

Ang. särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1895.

(Forts.)

lindring åt kapitalister. Detta tal är, enligt min tanke, en retorisk figur, som är känd under namnet: delen i stället för det hela. Man kan visserligen tänka sig, att en kapitalist ej har någon mera inkomst än en ränta uppgående till 1200 kronor. Men huru många personer tro herrarne äro beskattade för en inkomst af 1200 kronor *allenast* utaf kapital. Besitter en sådan person någon arbetsduglighet, så har han säkerligen äfven en annan inkomst, som i så fall lägges till inkomsten utaf kapitalet, och af den storlek, att han ej får någon skattelindring. Om man ser efter hvilka personer, som skatta för 1200 kronors inkomst af endast kapital, så finnes det, att dessa personer utgöras till största delen af mer eller mindre ålderstigna enkor och åtskilliga omyndiga barn. Således synes mig, att det stora flertalet personer, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle komma i åtnjutande af lindring, utgöres af mindre löntagare, handtverkare och småhandlande eller personer, som i det stora hela förtjena denna lindring.

Jag kan lika litet som herr Themptander göra något yrkande, men jag vill, såsom sagdt, uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:t, om denna proposition nu för andra gången blifver afslagen, måtte framlägga den för tredje gången.

Häruti instämde herrar *Göthberg* och *Thor*.

Herr David Bergström: Herr talman! En ärad talare på vermlandsbänken, tillika ledamot af bevillningsutskottet, egnade det af mig påpekade missförhållandet ett visst beaktande, men han kom emellertid till ett annat slut än jag. Jag skall därför tillåta mig hemställa till denne ärade talare, att han i sin egen hemtrakt närmare studerar dessa förhållanden. Jag tror då, att han skall komma på andra tankar. Enligt de siffror, jag erhållit i statistiska centralbyrån, utgjorde i de 46 landskommuner inom Vermlands län, från hvilka statistiska centralbyrån erhållit uppgifter, det verkliga antalet politiskt röstberättigade 7,126 personer och antalet af dem, som häfta för oguldna utskylder, 1,243 personer eller 14,9 procent.

Herr vice talmannen Danielson: Då ingen af dem, som hittills yttrat sig i denna fråga, yrkat bifall till utskottets hemställan, har jag begärt ordet för att göra det.

Det förundrar mig, att man alltid här skall blanda in frågan om den politiska rösträtten. Jag kan icke förstå, hvad den har att göra med den sak, som nu föreligger. Om herrarne försöka förfakta frågan från den synpunkten, då tror jag skälen för den föreslagna lindringen äro ganska små. Dessutom skulle ju lindringen — såsom också en af bevillningsutskottets ledamöter antydt — gälla icke allenast dem, som skatta för inkomst af arbete, utan äfven dem, som skatta för inkomst af kapital, och det kan jag ej vara med om.

En talare på stockholmsbänken sade, att orsaken, att så många till 800 kronors inkomst taxerade icke betala sina skatter, vore att

söka deri, att det vid utmätning hos dem ej finnes något att utmäta. Men icke är det väl något skäl. Ty dessa hafva det dock bättre ställt än många små fastighetsegare på landet, som säkerligen icke hafva 800 kronors inkomst. En sådan liten hemmansegare kommer icke ifrån skatten, utan honom fråntager man den lilla fastigheten, om det kniper, och beröfvar honom derigenom möjligheten att förvärfa sitt uppehälle. Jag tycker därför, att det är nog att det är befrielse för under 800 kronors inkomst, och jag kan ej förstå, huru man nu kan vilja utsträcka lindringen till inkomster af 1200 à 1800 kronor. Det förefaller mig orimligt, och jag kan ej vara med derom.

Ang. särskild
tilläggsbevill-
ning för år
1895.

(Forts.)

Jag skall därför, som sagdt, yrka bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Jansson i Krakerud: Den ärade talaren på stockholmsbänken tyckes hafva fattat mitt yttrande så, som om jag klandrat hans statistiska uppgifter rörande skatternas betalning. Jag har icke uttalat ett enda ogillande ord derom. Jag har endast sagt, att, om han gifver akt på förhållandena, han skall finna, att alla fastighetsegare såväl på landsbygden som i stad få betala sina utskylder, vare sig de äro bortskyldiga fastigheten eller icke. Det var med anledning deraf, som jag uttalade den önskan, att det skulle vara godt, om Kongl. Maj:ts utredning ginge i den rigtning, att äfven de mindre fastighetsegarne kunde beredas någon skattelindring.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan oförändrad, och *dels* på bifall till densamma med den förändring, att Kongl. Maj:ts förslag angående lindring vid tilläggsbevillningens utgörande för de lägst taxerade inkomstkategorierna godkändes; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets i fjerde punkten af betänkandet n:o 33 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan med den förändring, att Kongl. Maj:ts förslag angående lindring för de lägst taxerade inkomstkategorierna vid tilläggsbevillningens utgörande af kammaren godkänts.

Omröstningen visade 136 ja mot 43 nej; hvadan utsköttets hemställen af kammaren bifallits i oförändradt skick.

Återstående *punkterna* 5:o—8:o.

Biföllos.

§ 5.

Föredrogs och bifölls sammansatta banko- och lagutsköttets memorial n:o 2, angående ersättning åt utsköttets sekreterare.

§ 6.

Likaledes bifölls lagutsköttets härefter föredragna memorial n:o 74, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med föranledande af utsköttets hemställen i dess utlåtande n:o 70 öfver Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

§ 7.

Efter föredragning slutligen af *dels* Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om riksdagens afslutande, och *dels* ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, med delgifning af sistnämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, i samma ämne, biföll Andra Kammaren den i förstberörda utlåtande gjorda hemställen och biträdde medkammarens beslut i ämnet.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 9.

Anmälades och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

af *lagutskottet*:

n:o 93, i anledning af väckt motion om tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889,

n:o 94, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, n:o 30, med förslag till ecklesiastik boställsordning,

n:o 95, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, n:o 69, med för-

slag till förordning angående uppskof i vissa fall med tillämpning af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891,

n:o 96, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862,

n:o 97, i anledning af väckta motioner dels om ändring af 1 kap. 2 § rättegångsbalken, dels ock om ändrad lydelse af vissa §§ i kommunallagarne, samt

n:o 98, i anledning af väckt motion angående framläggande af förslag till föreskrifter i syfte att vid verkställande af frihetsstraff tillämpa s. k. vilkorlig frigifning;

af *bankoutskottet*:

n:o 113, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

af *statsutskottet*:

n:o 115, angående statsregleringen för år 1895 och sättet för användande af vissa anslagsbelopp,

n:o 116, med ny riksstat, samt

n:o 117, angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret;

af *sammansatta stats- och bankoutskottet*:

n:o 118, angående skyldighet för embets- och tjänstemän att i vissa fall anlita riksbanken m. m., samt

af *Riksdagens kansli*:

n:o 112, angående riksdagens afslutande, äfvensom

bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 114, till fullmäktige i riksbanken med öfverlemnande af bankoreglementet.

§ 10.

Likaledes godkändes följande från Riksdagens kansli inkomna förslag till §§ i riksdagsbeslutet, nemligen:

n:o 19, angående ändring af 51, 63, 74, 91, 93 och 95 §§ regeeringsformen samt 6, 13, 15, 16, 22, 25, 28 och 71 §§ riksdagsordningen,

n:o 20, angående förslag till ändrad lydelse af 26 § riksdagsordningen,

n:o 21, rörande dels ändring af 23 § i förordningen om kyrkostämman m. m. den 21 mars 1862, dels ock tillägg till 25 § 3 mom.

i förordningen angående kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863,

n:o 22, angående lag om enskild själavård m. m.,

n:o 23, angående upphäfvande af föreskriften i 27 § disciplinstadgan för krigsmagten den 7 oktober 1881,

n:o 24, om ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881,

n:o 25, om dels ändrad lydelse af 17 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875, dels ock upphäfvande af gällande stadganden om förnyadt uppläsande i kyrka af vissa äldre författningar,

n:o 26, om ändrad lydelse af 99 § utsökningslagen,

n:o 27, om ändrad lydelse af 49 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871,

n:o 28, om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken,

n:o 29, om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883,

n:o 30, om förvärfvande och förlust af medborgarerrätt,

n:o 31, angående främmande trosbekännares öfvergång till svenska kyrkan,

n:o 32, om tillägg till 1 kap. 6 § giftermålsbalken,

n:o 33, om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar,

n:o 34, angående kungörelsers uppläsande i kyrka,

n:o 35, om ändrad lydelse af 10 kap. 5 § strafflagen,

n:o 36, om ändrad lydelse af 227 § sjölagen,

n:o 37, angående ändrad lydelse af 25 § 1 mom. i förordningen om landsting den 21 mars 1862,

n:o 38, angående tiden för allmänna författningars trädande i kraft,

n:o 39, om ändring af 12 kap. 3 § kyrkolagen,

n:o 40, angående kyrkovårdars tillsättande på viss tid, samt

n:o 41, om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring och verkställa undersökning angående sjöolycka, som drabbat fartyg från annat land än Sverige eller Norge.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,57 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Torsdagen den 10 maj.

Kl. 7 e. m.

Herr vice talmannen ledde under detta sammanträde kammarens förhandlingar.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 3 dennes förda protokoll.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,13 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Fredagen den 11 maj.

Kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

af *statsutskottet*:

n:o 120, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva;

n:o 121, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i förordningen angående mantalspenningars utgörande den 24 april 1863; samt

n:o 129, angående beräkningar af statsverkets inkomster;

af *bevillningsutskottet*:

n:o 122, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst;

n:o 123, med begäran om utredning angående ändamålsenligheten af grunderna för nu gällande lagstiftning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen;

n:o 124, angående tullbevillningen; och

n:o 128, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny förordning angående stämpelafgiften; samt

af *lagutskottet*:

n:o 125, i anledning af väckta motioner ej mindre om ändring af dels vissa paragrafer i 17 kap. rättegångsbalken, dels 2 § i 23 kap. rättegångsbalken, dels 2 § i 1 kap. rättegångsbalken och dels 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872 än äfven om antagande af lag om sakkunnige biträden åt domstolarne;

n:o 126, i anledning, af Kongl. Maj:ts proposition n:o 44, med förslag till lag angående ändrad lydelse af 9 kap. 4 § ärfdebalken, lag angående värdering af död mans bo och lag angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, in-teckningar och andra ärenden den 16 juni 1875; och

n:o 127, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, n:o 47, med förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

§ 2.

Vidare godkändes följande nu anmälda Riksdagens kanslis förslag:

dels till Riksdagens skrivelse, n:o 119, till Konungen, om utredning rörande bolagsförvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m.,

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:is 42 och 43, angående statsregleringen,

n:o 44, angående dels ändring af 1 kap. 2 § rättegångsbalken dels ock ändrad lydelse af vissa §§ i kommunallagarna,

n:o 45, angående beräkningen af riksgäldskontorets utgifter och inkomster,

n:o 46, angående ändring i förordningen om utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864,

n:o 47, om tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889,

n:o 48, om ändring af 20 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875,

n:o 49, angående ändring i 32 § värnpligtslagen,

n:o 50, angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen om lands-
ting den 21 mars 1862,

n:o 51, angående disposition af besparingarne å hufvudtitlarne,

n:o 52, angående ecklesiastik boställsordning,

n:o 53, angående föreskrifter i syfte att vid verkställande af fri-
hetsstraff tillämpa så kallad vilkorlig frigifning, samt

n:o 54, om uppskof i vissa fall med tillämpning af lagen angå-
ende väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,48 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Fredagen den 11 maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Anmäldes och godkändes följande från Riksdagens kansli ytter-
ligare inkomna förslag:

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 130, angående upphäfvande af cirkuläret den 14 juni 1820,
om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar,

n:o 131, angående ändring af inträdesfordringarne till allmänna
läroverkets lägsta klass,

n:o 132, om upphäfvande af bestämmelser, hvarigenom tillträde
till tekniska högskolan eller tillstånd att undergå prof för erhållande af
rättighet att antaga medhjelparetjenst hos tandläkare göras beroende
af konfirmation eller nattvardens begående, samt

n:o 133, angående val af deputerade att deltaga i invigningen af norra stambanan mellan Vännäs och Boden,

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 55, om ny förordning angående mantalsskrifning,

n:o 56, angående bestämmelser i fråga om beloppet af den afgift, som bör för denaturering af bränvin erläggas,

n:o 57, angående villkoren för försäljning af bränvin,

n:o 58, angående kreditivsummorna,

n:o 59, angående fortsatt utveckling af statens telefonväsende,

n:o 60, angående anskaffande af ny rörlig materiel vid statens jernvägar,

n:o 61, angående statsregleringen,

n:o 62, angående åtskilliga, på grund af 89 § regeringsformen väckta frågor,

n:o 63, i fråga om ny förordning angående stämpelafgiften,

n:o 64, angående tullbevillningen,

n:o 65, om utredning angående ändamålsenligheten af grunderna för nu gällande lagstiftning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen,

n:o 66, angående utarbetande af nytt förslag till lag om bevisning inför rätta,

n:o 67, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst,

n:o 68, angående ändrad lydelse af 9 kap. 4 § ärfdebalken, värdering af död mans bo och ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, in-teckningar och andra ärenden den 16 juni 1875,

n:o 69, om framläggande af förslag till ändrad lagstiftning angående riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna,

n:o 70, om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884,

n:o 71, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning, samt

n:o 72, angående skyldighet för embets- och tjänstemän att i vissa fall anlita riksbanken m. m.

§ 2.

Justerades protokollet för den 4 innevarande maj.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,22 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Lördagen den 12 maj.

Kl. $1\frac{1}{2}$ 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande maj.

§ 2.

Ordet lemnades till

Herr vice talmannen Danielson, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag vågar hemställa, att kammaren ville, såsom förr varit vanligt, besluta att uppdraga åt representanterna för Stockholms stad äfvensom öfrige ledamöter af kammaren, som efter riksdagens afslutande kunna vara kvar i hufvudstaden, att justera de kammarens protokoll, som ännu icke hunnit justeras.

Den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

§ 3.

Kammarens ledamöter, som af Kongl. Maj:t blifvit kallade att denna dag efter bevidstad gudstjenst infinna sig å rikssalen, der riksdagen komme att afslutas, afgingo nu till Storkyrkan för att åhöra riksdagspredikan. Efter gudstjenstens slut begåfvo sig kamrarnes ledamöter till rikssalen. Sedan herr statsrådet och chefen för civildepartementet derstädes uppläst Kongl. Maj:ts förordnande för hans

excellens herr statsministern att, å Kongl. Maj:ts vägnar, ej mindre meddela Riksdagen Kongl. Maj:ts svar i anledning af de utaf innevarande Riksdag antagna ändringar i rikets grundlagar, än äfven afsluta riksdagen, uppläste hans excellens herr statsministern omförmälda svar, som derefter, skriftligen affattadt, till herrar talmän öfverlemnades: lydande detsamma sålunda:

Kongl. Maj:ts

svar i anledning af de utaf innevarande års Riksdag antagna grundlagsändringar; gifvet Stockholms slott å rikssalen den 12 maj 1894.

Gode herrar och svenske män!

Uti underdånig skrifvelse den 7 sistlidne mars hafven I anmält, att I, vid företagen pröfning af till slutligt afgörande vid innevarande riksdag lagligen beredda förslag till ändringar i rikets grundlagar, för Eder del godkänt och antagit följande förslag, nemligen

1:o) om ändring af §§ 51, 63, 91, 93 och 95 regeringsformen;

2:o) om ändring af § 74 regeringsformen;

3:o) om ändring af §§ 6, 13, 15, 16, 22 och 28 riksdagsordningen;

4:o) om ändring af § 25 riksdagsordningen; samt

5:o) om ändring af § 71 riksdagsordningen.

Efter statsrådets hörande har Jag dessa förslag till pröfning förehåft och dervid funnit godt att desamma i nåder gilla och antaga.

Jag förblifver Eder, gode herrar och svenske män, med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Sedan härefter kamrarnes undersåtliga vördnad och välönskningar blifvit inför konungatronen af herrar talmän framförda, samt herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppläst riksdagsbeslutet, förklarade hans excellens herr statsministern, riksdagen vara afslutad.

Efter det herr talmannen och kammarens ledamöter återkommit till kammarens samlingsrum, tog herr talmannen afsked af kammarens ledamöter med följande ord: Sedan Riksdagen numera blifvit på grundlagsenligt sätt afslutad, och de glest besatta bänkarne i detta rum derom tala sitt tydliga, fastän tysta språk, så återstår det för mig ingenting annat än att till Eder, mine herrar, rigta ett afskedets ord.

Jag är ingen, hvarken de många ordens eller de stora frasernas man, utan må det derfor bli ett enkelt, men från hjertat gående tack,

för det I, mine herrar, alla i gemen och en hvar i synnerhet, med välvillig beredvillighet infriat den vaxel, som jag vid riksdagens början vågade draga på Edert förtroendefulla tillmötesgående. Huru väl jag varit i behof af stödet af denna känsla hos Eder, hafven I haft rikliga tillfällen att inse under loppet af våra arbeten, och I bören derför kunna fatta, huru dyrbart det varit för mig.

Jag bjuder Eder därför alla ett hjertligt tack och på samma gång ett varmt farväl, då I nu återvänden till Edra hem och till Eder dagliga gerning.

Mätte lycka och välsignelse der följa Eder, och mätte der som här vår första och vår sista bön vara ett innerligt: Gud bevare Konungen och beskydde fäderneslandet!

Härpå svarade herr Ola Bosson Olsson: Herr grefve och landshöfding! Som kammarens högt ärade ålderspresident är förhindrad att här närvara, så tager jag mig friheten att å Andra Kammarens vägnar till Eder herr grefve och landshöfding fram bära uttrycken af kammarens varma tacksamhet och erkänsla för den framstående skicklighet, den ovel och det aldrig svikande tålmod, hvarmed Ni, herr grefve, under den nu afslutade riksdagen utöfvat det ansvarsfulla och mödosamma kallet att leda kammarens förhandlingar, äfvensom för den outtröttlighet och det lugn, hvarmed detta har skett.

Mätte den nu inträdande ledigheten skänka Eder stärkta krafter till fortsatta arbeten i kommande riksdagars och fosterlandets tjänst.

Kammaren anhåller att få vara innesluten i Eder vänliga hågkomst.

Herr talmannen och kammarens ledamöter utbytte härefter afskedshelsningar och åtskildes.

In fidem

Hj. Nehrman.

Lördagen den 19 maj.Kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Sedan Andra Kammaren genom beslut den 12 innevarande månad åt representanterna för Stockholms stad samt dem af kammarens öfrige ledamöter, som efter Riksdagens afslutande befunne sig kvar i hufvudstaden, uppdragit justeringen af de kammarens protokoll, hvilka vid Riksdagens afslutande återstode ojusterade; hade tillkännagifvande om att nämnda justering komme att denna dag kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m. försiggå i kammarens kansli-lokal blifvit i hufvudstadens vederbörliga tidningar infördt; Och då ärendet nu företogs, tillstädeskommo följande kammarens ledamöter:

Herr Johansson i Noraskog,
» Hedin,
» von Krusenstjerna,
» J. H. G. Fredholm,
» Hammarlund,
» Wavrinsky,
» Fridtjuv Berg,
» Fjällbäck,
» John Olsson,
» Frih. Lagerbring,
» Palme,
» Svensson från Stockholm,
» David Bergström,
» Eklund från Stockholm,
» Aulin och
» Dahlberg.

Protokollen för den 6, 7, 8, 9, 10, 11 och 12 maj upplästes och blefvo af tillstädesvarande herrar ledamöter godkända; hvarefter sammanträdet upplöstes.

In fidem

Hj. Nehrman.

Rättelser

i Andra Kammarens Protokoll.

Häft. 46 sid. 35 rad 21 *står*: motioner

läs: motionen

47 „ 29 „ 10 nedifrån *står*: hade svårt

läs: har måst
